

ИЗ №73/5.08.2021 г.

До

Г-н **АТАНАС ПЕКАНОВ**
Заместник министър-председател по
управление на европейските средства
Министерски съвет
Е-мейл: MS_register@government.bg,
ms_priemna@government.bg

Копие:

Г-н **АСЕН ЛИЧЕВ**
Министър на околната среда и водите
minister@moew.government.bg

Г-н **АНДРЕЙ ЖИВКОВ**
Министър на енергетиката
e-energy@me.government.bg

Г-н **НИКОЛАЙ ДЕНКОВ**
Министър на образованието
press_mon@mon.bg

Г-н **ЯНАКИ СТОИЛОВ**
Министър на правосъдието
pr@justice.government.bg

СТАНОВИЩЕ

на

Българско дружество за защита на птиците

Относно: Проект на Национален план за възстановяване и устойчивост на Република България, версия 1.3 от 20.07.2021 г.

УВАЖАЕМИ Г-Н ПЕКАНОВ,

Във връзка с публикувания за обществен достъп на 20 юли 2021 г. проект на Национален план за възстановяване и устойчивост на Република България, Българското дружество за защита на птиците изказва следното становище:

Считаме, че в ситуация на тежка криза, породена от пандемията от COVID-19, все по-осезателни прояви на промените в климата и процеса на влошаване на състоянието на естествените екосистеми, е изключително важно Република България да има ясна визия за икономическо възстановяване и устойчивост, което да е тясно обвързано с целите на Европейският зелен пакт и на Европейската стратегия за биологичното разнообразие за 2030 г. като съществен елемент

от него, свързан с опазването на екосистемите и природните ресурси, от които ние всички силно зависим.

Изразяваме своята принципна подкрепа за представения от Служебния кабинет проект на Национален план за възстановяване и устойчивост на Република България, като по-долу наблюдаваме на няколко ключови аспекта от гледна точка на постигане на общоевропейските цели за опазване на природата и биоразнообразието в областите селско стопанство, енергетика, биоразнообразие, образование и правосъдие.

Считаме за особено важно отпадането на мащабния проект за възстановяване на посяването в земеделието, не само поради липсата на законово изискуемите процедури по оценка за въздействието върху околната среда и върху Натура 2000, но и поради факта, че при бързо протичащите промени в климата и прогнозите за засушаване на нашите географски ширини, натискът върху влажните зони от все по-голямото водочерпене от мащабни хидромелиоративни съоръжения ще е неприемливо висок и в разрез с целите на стратегическите планове и споразумения на европейско и национално ниво. Вярваме, че проблемите на земеделието с недостиг на води в дългосрочен план може да се разреши с алтернативни, иновативни и по-природосъобразни мерки като рационализация на културите и отглеждане на по-адаптирани към климатичните промени местни сортове, защита на горите в планините, вододайните зони, възстановяване на крайречни гори, торфища и влажни зони, които имат потенциал да задържат води, както и внедряване на модерни подходи за напояване, базирани на решенията на природата и др.

Оценяваме усилията на правителството за избраната посока на развитие към по-екологосъобразни технологии, като предвижда най-голям дял от планираните средства (36,8%) да са насочени в стълб „Зелена България“.

В този стълб, в сферата на биоразнообразието са залегнали ключови дейности, свързани с възстановяването и подобряването на едни от най-важните екосистеми от гледна точка на промените в климата и спиране загубата на биоразнообразието – горските екосистеми и влажните зони. Единствено запазването на тревните местообитания, като ключови екосистеми за поддържане на климата и биоразнообразието, не е намерило място в изготвения план, а те са подложени на все по-голям натиск от унищожаване за нуждите на земеделието, урбанизацията и енергетиката. Считаме за удачно в плана да бъдат включени дейности и по тяхното възстановяване и поддържане в добро състояние.

Изразяваме своята тревога от факта, че въпреки осигуряването на голям бюджет на стълб „Зелена България“, едва 0,7% от всички средства са заделени за направление „Биоразнообразие“, като средствата, които пряко се предвиждат за възстановяване на природните екосистеми – гори и влажни зони са още по-малко. Трябва да се имат предвид мащабите на антропогенното въздействие върху природата, последиците от изменението на климата, продоволствената несигурност, необходимостта от осигуряване на водни ресурси не само за земеделие, питейни и индустриални нужди, но и за функционирането на природните екосистеми. Като се отчетат тези аспекти, както и целта за трансформиране на икономиката съобразно екологичните цели, делът на предвидените за инвестиране средства в направление „Биоразнообразие“ е непропорционално малък и твърде незначителен, за да бъдат постигнати реални резултати. Би било адекватно и обосновано да залегнат повече средства за преки дейности, особено за възстановяване на влажни зони, крайречни гори и свързаност на влажните зони и то в най-кратки срокове, защото резултатите в природните системи не се

Българско дружество
за защита на птиците

постигат веднага, а е нужно време. От гледна точка на дългосрочните ползи за обществото и икономиката, възстановяването на екосистемите носи най-малко разходи и най-големи ползи. Допълнително, настояваме този подход да бъде интегриран и надграден и към другите финансови инструменти, конкретно Оперативна програма „Околна среда“ и средствата предвидени за изпълнение на Общата селскостопанска политика. От висок приоритет е и прилагането на спешни мерки за опазването на застрашени видове, техните местообитания и ключовите за тях територии, поради което предлагаме да се предвидят и средства за изпълнение на одобрени планове за действие за опазване на видове животни и растения, както и такива за разработване и изпълнение на планове за управление на защитени зони и защитени територии, чието прилагане се отлага поради липса на средства. Повече усилия е необходимо да бъдат положени за разширяване на мрежата от защитени сухоземни и морски територии в унисон със Стратегия за биологичното разнообразие на ЕС за 2030 г. които да обхващат както ценни и ключови местообитания извън Натура 2000, така и такива местообитания в Натура 2000, които се нуждаят от по-строга защита. Такава стъпка е необходима, за да се осигурят повече възможности за адаптация на застрашените видове в условията на бързи и резки промени в климата.

Тъй като основната част от средствата в стълб „Зелена България“ са насочени в направление „Нисковъглеродна икономика“, считаме че е от особена важност да бъде отправен по-пряк и видим ангажимент за опазване на биологичното разнообразие и природните екосистеми и превенция на отрицателни въздействия върху тях при инвестициите в това направление, прилагайки най-високите цели¹ на принципа за не нанасяне на значителни вреди, като част от европейската таксономия за устойчиви средства.

Считаме, че развитието на възобновяемите енергийни източници е правилна стъпка по отношение на енергетиката, но обръщаме внимание, че „възобновяеми“ не е еквивалентно на „природосъобразни“ и в някои случаи различните типове ВЕИ могат да нанесат значителни щети върху биоразнообразието и екосистемите. Вярваме, че разработвайки тази част на плана, авторите са отчели този аспект и затова са предложили инвестициите да се насочат към по-малки проекти. Все пак нито в плана, нито в представения проект не е посочен ясен ангажимент или условие свързано с опазването на биоразнообразието и екосистемите. От практически опит знаем, че добрите намерения на стратегическо ниво не се реализират на по-ниско практическо ниво, ако не са ясно разписани. По тази причина отправяме препоръка в частта на плана, описваща развитието на ВЕИ да се добави конкретен текст, който да казва ясно, а и да задължава бъдещите проекти, че инвестициите във ВЕИ ще се осъществяват така, че да не нанасят щети и въздействия върху биоразнообразието и природните екосистеми, а чувствителните за биоразнообразието територии ще бъдат избягвани още в процеса на избор на местоположение на проектите, преди да започне проектирането им. Осъществяването на реформите, да се заложи, че големите ВЕИ проекти трябва да се изграждат концентрирано върху нарушени терени, като рекултивираните територии на мина Марица-Изток, а не на полуестествени местообитания, какъвто е например планът за изграждането на 400 MW фотоволтаичен парк в района на Хасково. За целта е необходимо реформата да съдържа ясна препоръка и фокус как България да използва тези над 2000 км² нарушени терени, които са много подходящи, както за индустриални дейности, така и за големи ВЕИ проекти. Припомняме, че Директивата за местообитанията задължава държавите членки да

¹ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/BG/TXT/?uri=uriserv%3AOJ.C_.2021.058.01.0001.01.BUL&toc=OJ%3AC%3A2021%3A058%3AFULL

опазват и териториите, които са извън защитените територии и зони от Натура 2000, но имат потенциала да станат такива в бъдеще, опазвайки ценни видове от флората и фауната.

Във връзка с горното, обръщаме внимание, че от 2013 г. на интернет страницата на МОСВ е публикувана Карта - зонирание на България с цел минимизиране на риска за дивите птици при изграждане на ветрогенератори², както и ръководство, което да подпомага инвеститорите³. В допълнение Препоръка 200(2018) на Постоянния комитет на Бернската конвенция изисква да бъде продължен с още 10 години мораториумът за изграждане на нови ветроенергийни мощности по миграционния път Виа Понтика, т.е. по Черноморието и в Добруджа. Това следва да се отнася и за акваторията на Черно море, тъй като изграждането на офшорни ветропаркове в крайбрежните и вътрешните морски води би засегнало множество мигриращи и водолюбивы птици в райони, където са особено уязвими към факторите на средата и човешки въздействия. Препоръчваме също в самия проектен формуляр да се добавят условия, които ще удостоверят поетия ангажимент, като подходящи са например: стремежът изграждането на ВЕИ да е по-близо до потребителя, а не в отдалечени природни райони; да не се допускат ВЕИ в чувствителни за биоразнообразието райони: в и на границите със защитени територии⁴, в границите на защитени зони от Натура 2000, ако засягат целевите видове или местообитания, както и в пасища и ливади. Считаме за целесъобразно инвестициите във ВЕИ да се насочат върху вече усвоени от човека територии – урбанизирани и индустриални зони и нарушени терени, например бивши кариери и открити рудници, подлежащи на рекултивация и др., където възстановяването на природните екосистеми не може да бъде реализирано. Важно е също да се отчита кумулативния ефект от изграждането на ВЕИ, особено ако се подпомагат множество малки проекти и да се отчита общия ефект върху околната среда и биоразнообразието. При инвестиране в различни типове ВЕИ трябва отговорно да се отчетат щетите, които те нанасят върху биоразнообразието и да не се допускат там, където биха нанесли вреда и да компрометират постигането на целите на Европейския зелен пакт - да не се допускат нови ветроенергийни мощности в най-чувствителните за птиците райони; производството на енергийни култури да не се осъществява за сметка на разораване на тревни площи и с прекомерна употреба на препарати за растителна защита, да не изсичат стари ценни горски екосистеми с цел ползването им за биомаса.

Отчитайки необходимостта от прилагане на познания, свързани с опазването на екосистемите и биоразнообразието от широк кръг експерти в различни сектори и области в дългосрочен план считаме, че е целесъобразно в стълб „Иновативна България“ и по-специално в направлението „Образование и умения“ в целта, реформите и всички предвидени мерки и форми да залегне компонент „Опазване на околната среда и биоразнообразие“, в който да се отдели специално внимание на взаимодействието между хората, биоразнообразието, екосистемите, техните функции и услуги и нуждите от тяхното опазване при развитието на отделните сектори и на обществения живот. Считаме, че в процеса на преодоляване на последствията от разпространението на COVID-19 е от изключителна важност да се възобновят и развият формите за образование, включващи работа на открито сред природата, включително и с посещение на природни обекти в близост до самите училища, особено в началния и средния курс, които да компресират принудителното дистанционно образование.

Отчитайки необходимостта от пълно прилагане на природозащитното законодателство и от реално и справедливо опазване на биоразнообразието и екосистемите, считаме, че в стълб

²http://natura2000.moew.government.bg/PublicDownloads/Auto/OtherDoc/276299/276299_Birds_120.pdf

³http://natura2000.moew.government.bg/PublicDownloads/Auto/OtherDoc/276295/276295_Birds_120.pdf

⁴Обявени съгласно закона за защитените територии

„Справедлива България“, в направлението „Бизнес среда“, е необходимо да се интегрира повишаване на възможностите на съдебната система да прилага ефективно екологичното законодателството, и в частност това, касаещо престъпленията срещу природата и неправомерно използване на природни ресурси, процедурите по превантивна защита и закона за екологичните щети. Би било далновидно и целесъобразно предвидените мерки да включват подобряване на координираните действия между институциите, прилагащи различните законови норми, които по един или друг начин касаят околната среда, включително чрез разработване и прилагане на процедури (протоколи) за съвместни действия при казуси, касаещи престъпления срещу природата; подобряване на взаимодействието между гражданския сектор и институциите, по казуси, свързани с престъпления срещу природата; подобряване на възможностите за събиране на качествени доказателства от страна на следствените органи, когато се касае до разкриване на престъпления срещу природата и прилагане на съдебните процедури; насърчаване и подобряване прилагането на законовите норми, касаещи престъпленията срещу природата, включително и чрез създаване обмен на добри практики и споделяне на случаи от практиката.

Не на последно място считаме за важно като част от плана да бъде дадена яснота за механизмите, по които ще се осъществява координацията, проследяването и контролът на изпълнението на плана, като се гарантира прозрачност и адекватно участие на гражданския сектор.

Надяваме се нашето становище да допринесе за подобряването на проекта за Национален план за възстановяване и устойчивост на Република България в неговия финален етап, като го направи по-пълно ориентиран към целите на Европейския зелен пакт и Европейската стратегия за биологичното разнообразие за 2030 г.

Българското дружество за защита на птиците, заедно със своя експертен екип и натрупани знания и опит, остават на разположение, както ако се необходими допълнителни разяснения по направените от нас предложения, така и за изпълнението на плана.

За допълнителна информация и контакти: Ирина Матеева, Отговорник по европейските политики, e-mail: irina.kostadinova@bspb.org, телефон: +359 878 599 360.

С уважение:

Ваня Рътарова-Георгиева

Българско дружество
за защита на птиците

Изпълнителен директор

Българско дружество за защита на птиците

W www.birds.bg
A гр. София 1111, п. к. 50

T +359 2 979 95 00
E bspb_hq@bspb.org